



Finansdepartementet

Angående betänkandet Kontroll för ökad tilltro, en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:35)

Sammanfattning

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker i stort utredningens förslag och bedömningar, men har utifrån de aspekter som myndigheten har att beakta följande kommentarer. Remissyttrandet följer betänkandets disposition med undantag för avsnitt 9 om en ny myndighet för utbetalningskontroll, som tas upp i början av yttrandet.

Allmänna synpunkter

Ekobrottsmyndigheten anser att förslagen och bedömningarna i betänkandet i huvudsak är positiva ur ett brottsförebyggande och brottsbekämpande perspektiv. Myndigheten anser att utredningens beskrivning av problem kopplade till felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ger en bra bild över omfattningen och orsakerna. Ekobrottsmyndigheten har också uppfattningen att samhället behöver göra mer för att motverka angreppen mot välfärdssystemen och att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning.

Ekobrottsmyndigheten noterar att Ekonomistyrningsverket föreslår få ett ökat anslag med 9 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för att inrätta en funktion som bl.a. ska analysera, följa upp och bidra till samordningen av myndigheternas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. Det är angelägna frågor att arbeta med, men Ekobrottsmyndigheten vill understryka vikten av att gränsdragningen mellan myndigheternas ansvarområden tydliggörs om den föreslagna Myndigheten för utbetalningskontroll inrättas.

Avsnitt 9 En ny myndighet för utbetalningskontroll

9.1 Den beskrivningen som utredningen ger av omfattningen av felaktiga utbetalningar och angreppen på välfärdssystemen stämmer väl överens med den bild som Ekobrottsmyndigheten har. Ekobrottsmyndigheten anser att inrättandet av en särskild myndighet med uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar och därigenom minska det brottsliga utnyttjandet av välfärdssystemen kan vara ett effektivt sätt att komma till rätta med problematiken. Att fokus ligger på att motverka felaktiga utbetalningar och möjlighet att ha en övergripande bild av välfärdsutbetalningarna kommer att öka samhällets förmåga att skydda sig mot angrepp.

Ekobrottsmyndigheten har i likhet med utredningen övervägt olika alternativ till en ny myndighet och ansluter sig i huvudsak även i dessa delar till de bedömningar som utredningen gör. Det är givetvis av stor betydelse att myndigheterna inom välfärdssektorn var



för sig och i samverkan utvecklar förmågan att motverka fel och fusk med utbetalningar, men det krävs också fler strukturella åtgärder av det slag som utredningen föreslår för att mer påtagliga effekter ska uppnås.

Ekobrottsmyndigheten bedömer att den nya myndighetens möjligheter att samköra uppgifter från olika välfärdssystem kommer att ha en betydande brottsförebyggande effekt. Ett annan skäl som talar för inrättandet av en ny myndighet är integritetsfrågorna. Det är nödvändigt för arbetet med dataanalys, urval och granskning att en stor mängd integritetskänsliga uppgifter kan hanteras och behandlas i en och samma uppgiftssamling. Utredningens förslag innebär att kretsen av personer som får tillgång till uppgiftssamlingen begränsas till skillnad från om de beslutande myndigheterna själva skulle få en sådan åtkomst. Att det är de beslutande myndigheterna som ska vidta de åtgärder som den nya myndighetens verksamhet med urval och granskning föranleder bör också bidra till en bra balans mellan kontroll och integritet.

Mot denna bakgrund, tillstyrker Ekobrottsmyndigheten förslaget och anser även att den nya myndigheten bör ha de fyra huvuduppgifter som utredningen föreslår i 2 § förslaget till förordning med instruktion för Myndigheten för utbetalningskontroll.

9.2.2 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att sammansättningen av den nya myndighetens styrelse bör spegla myndighetens uppdrag. Ekobrottsmyndigheten delar även utredningens bedömning att det bland styrelsens ledamöter inte bör finnas representation från de närmast berörda välfärdssystemmyndigheterna, eftersom det riskerar att bidra till att gränsdragningen mellan Myndigheten för utbetalningskontroll och de beslutande myndigheternas uppdrag blir otydlig.

9.7.2 Ekobrottsmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att Myndigheten för utbetalningskontroll initialt bör delta i myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet endast som nätverksmyndighet. Med hänsyn till att den nya myndigheten ska fokusera på avsiktliga fel och mer avancerade upplägg som rör utbetalningar från flera myndigheter, anser Ekobrottsmyndigheten dock att den på sikt bör delta fullt ut i samverkan mot organiserad brottslighet. Det skulle innebära att myndigheten då kommer att omfattas av lagen (2016:774) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet (LUS).

Avsnitt 5. Ett system med transaktionskonto för statliga utbetalningar från välfärdssystemen

5.1 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om att det införs ett system med transaktionskonto som ska hantera utbetalningar från de statliga välfärdssystemmyndigheterna och Skatteverket, och att systemet med transaktionskonto regleras i en särskild lag.

5.2 och 5.13 samt 12.1 Ekobrottsmyndigheten instämmer i utredningens förslag att transaktionskontosystemet från början ska omfatta utbetalningar från Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Myndigheten tillstyrker även utredningens förslag att Riksgäldskontoret ska få i uppdrag att analysera förutsättningarna för ytterligare statliga myndigheter att ansluta till systemet med transaktionskonto. I det sammanhanget är det angeläget att utreda frågan om den nya



myndighetens uppdrag även bör omfatta Länsstyrelsernas utbetalningar av lönegaranti med anledning av konkurs och om de ska anslutas till transaktionskontosystemet. Erfarenheter från Ekobrottsmyndighetens verksamhet visar att det förekommer omfattande brottslighet inom lönegarantisystemet, i många fall med kopplingar till annan brottslighet, exempelvis rörande lönebidrag eller utbetalning av svarta löner.

Ekobrottsmyndigheten anser, i likhet med utredningen, att ytterligare utredning behövs i frågan om Myndigheten för utbetalningskontroll bör ha i uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar från de välfärdssystem som kommuner och regioner ansvarar för. Ur ett brottsbekämpande perspektiv finns det starka skäl som talar för att utbetalningar från kommuner och regioner på sikt bör ingå i den nya myndighetens uppdrag. Det är först när välfärdsutbetalningar från staten, kommunerna och regionerna hanteras gemensamt som den samlade bilden över välfärdsutbetalningarna och angreppen mot dessa kan upptäckas.

Avsnitt 6. Dataanalyser och urval

6.1 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att Myndigheten för utbetalningskontroll ska få i uppgift att genomföra dataanalyser och urval samt att myndigheten för detta ändamål ska ha rätt att samla relevanta uppgifter i en särskild uppgiftssamling. Den nya myndighetens möjligheter att göra dataanalyser och urval blir central i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Ekobrottsmyndigheten tillstyrker också förslaget om en ny lag om uppgiftsskyldighet för Myndigheten för utbetalningskontroll, vilken blir en förutsättning för att myndigheten ska få tillgång till de uppgifter som krävs för ett effektivt analysarbete.

Avsnitt 7 Inledande och fördjupade granskningar av felaktiga utbetalningar

7.1 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att Myndigheten för utbetalningskontroll ska hantera och granska urvalsträffar från verksamheten med dataanalys och urval samt att granskningsverksamheten ska regleras i en särskild lag.

7.3.6 och 7.4.1 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att Myndigheten för utbetalningskontroll ska underrätta beslutande myndigheter om misstänkta felaktigheter i utbetalningarna. Förslaget att eventuella åtgärder med anledning av underrättelser från den nya myndigheten uteslutande ska vidtas av de beslutande myndigheterna tillstyrks också. Det bör dock övervägas om inte myndigheten ska ha befogenhet att tillfälligt stoppa en uppenbart felaktig utbetalning när den uppmärksammas i samband med en fördjupad granskning. Det kan framstå som märkligt att en myndighet som har till uppgift att både verkställa utbetalningar och förhindra felaktiga utbetalningar inte har verktyg att stoppa felaktiga utbetalningar i uppenbara fall. Exempelvis skulle en hantering motsvarande den som finns rörande dispositionsförbud i samband med misstanke om penningtvättsbrott kunna införas genom att myndigheten omgående anmäler till beslutande myndighet att utbetalningen stoppats och de skäl som finns för detta. Den beslutande myndigheten har sedan viss tid på sig, t.ex. fyra dagar, att besluta om stoppet ska hävas eller om ytterligare utredning ska vidtas. Genom ett sådant förfarande motverkas att pengar som betalas ut skingras och att återbetalning därigenom försvåras.

7.3.9 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att den nya myndigheten inte ska vara skyldig att anmäla brott, men att möjligheten att göra en brottsanmälan ska finnas i de



situationer där det är lämpligt. Ekobrottsmyndigheten vill understryka vikten av att brottsanmälningar görs vid misstankar om brott som uppkommer till följd av den nya myndighetens arbete med dataanalyser och granskningar, oavsett om det är den myndigheten eller en beslutande myndighet som anmäler brottet.

Avsnitt 11 Offentlighet och sekretessfrågor

11.2.1 Ekobrottsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag att det ska införas en bestämmelse i 17 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400; OSL) som gör det möjligt att sekretessbelägga uppgift om metoder, modeller och riskfaktorer hänförliga till verksamheten med analyser och urval, om bestämmelserna i 17 kap. 1 § OSL inte anses tillämpliga på den nya myndighetens verksamhet.

11.2.3 Ekobrottsmyndigheten delar inte utredningens bedömning att det inte bör införas någon sekretessreglering i förhållande till den enskilde i verksamheten med granskningar. Enligt 17 kap. 2 § OSL gäller sekretess för uppgift som hänför sig till en planerad eller pågående granskning eller kontroll hos de beslutande myndigheterna, om det med hänsyn till syftet med kontrollen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs för den som kontrollen avser. Ekobrottsmyndigheten anser att i synnerhet de uppgifter som finns i en pågående eller överlämnad fördjupad granskning måste kunna beläggas med sekretess motsvarande den som anges i 17 kap. 2 § OSL. För en effektiv brottsbekämpning kan det finnas behov av att kunna sekretessbelägga en fördjupad granskning också i förhållande till den som berörs, om granskningen resulterar i uppgifter om ett organiserat angrepp mot flera välfärdssystem. Ekobrottsmyndigheten anser därför att frågan om sekretess i förhållande till den enskilde bör övervägas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Monica Rodrigo. Rättschefen Eva Melander Tell har deltagit i den slutliga handläggningen. Ärendet har föredragits av verksjuristen Thomas Saltin.

Monica Rodrigo

Thomas Saltin

Expedition till, fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till, fi.ba.tot@regeringskansliet.se och ju.a@regeringskansliet.se